

de Zelfzwichter

2013 / 2

Molenaar op een recreatieve molen
Bijzondere molens: molen De Leeuw Oldehove
Het verhaal van molen De Hoop Middelstum

de Zelfzwichter

Jaargang 17, nummer 2

juni 2013

ISSN 1877-7732

Losse nummers: 4 euro plus porto

De Zelfzwichter is het kwartaalblad van

HET GRONINGER MOLENHUIS.

Het blad verschijnt in de maanden maart,

juni, oktober en december.

Donateurs van de Stichting Het Groninger
Molenhuis ontvangen het blad automatisch.

DONATIES

Minimaal 16 euro per jaar

Het Groninger Molenhuis

Lopende Diep 8, 9712 NW Groningen

(050) 313 00 52

info@groningermolenhuis.nl

www.groningermolenhuis.nl

Rekeningnummer: 1219317

REDACTIE

Tineke de Danschutter, Johan van Dijk,

Janneke Harmsma, Jan Kugel, Thea Pol

redactie@groningermolenhuis.nl

Aan dit nummer werkten mee:

Herman Bink, Albert Buursma, Bob Poppen, Frank Houwaard

De redactie behoudt zich het recht voor

ingezonden artikelen in te korten en/of

aan te passen. Overname van artikelen is

eerst na overleg met de uitgever toegestaan.

Vormgevingsconcept

Dineke Buist

Opmaak

Bert Holtkamp

Drukwerk

Drukkerij Tienkamp

Oplage

700 exemplaren

Sluitingsdatum

kopij 2013/3

9 juli 2013

OMSLAG-thema 2013: Mensen en molens

In 2013 is het thema van de Zelfzwichter Mensen en molens.

In het tweede nummer staat ondermeer recreatie centraal.

Het hoofdartikel belicht daarom twee molens en hun
molenaars die werken op een molen met een recreatieve

functie, namelijk Molen Adam in Delfzijl (exposities) en

Molen Hunsingo in Onderdendam (erfgoedlogies). Voor

molen Adam in Delfzijl poseren van links naar rechts

molenaar Jan Knecht (molen Hunsingo), Tjakko van der Veen

(molen Adam) en Henk Stinissen van Expo Molen Adam.

Foto: (voorkant) Elmer Spaargaren, Groningen; (achterkant)

Jelte Oosterhuis, Usquert

Achtergrond: molen Germania Thesinge

3D-presentatie: R. Verkerk Winsum

Voorpagina's 2013:

Mensen en molens

3 Werken op een molen met
– ook – een recreatieve functie

7 Bijzondere molens: Molen De Leeuw Oldehove

11 Het verhaal van de molen De Hoop
te Middelstum

15 Boekennieuws

16 Verrassende molenfoto

17 Molenonderhoud

18 Ander molennieuws

20 Museale molenvondst

23 Agenda

Achterpagina's 2013

Bijzondere molens

Het Groninger Molenarchief is gevestigd

in het Groninger Molenhuis

Lopende Diep 8, 9712 NW Groningen

(050) 313 00 52

(geopend maandag t/m woensdag)

molenarchief@groningermolenhuis.nl

POLDERMOLEN EOLUS IN DEN HAM [50]

MARTIJN SCHOLTENS

Zelfzwichter

Een wieksysteem met kleppen die automatisch
openen en sluiten afhankelijk van de wisselende
windkracht. Eén van de verbeteringen ten
opzichte van de oudhollandse zeilwieken.

TEKST: ALBERT BUURSMA

FOTO'S: ELMER SPAARGAREN

Werken op een molen met – ook – een recreatieve functie

Het interview heeft deze maal als onderwerp de verhouding tussen molens en recreatie. Daarom een vraaggesprek met molenaars van twee molens die beide aspecten in zich verenigen. De historisch herbouwde molen 'Hunsingo' biedt vanaf 2005 de mogelijkheid tot overnachten en herbergt sinds 2008 een restaurant op de begane grond met daarboven twee verdiepingen – tot onder de stelling – als appartementen voor *Bed and Breakfast*. Daarboven is het domein van molenaar Jan Knegt. Molen de 'Adam' te Delfzijl is al sinds 1959 'expositiemolen' met op drie etages een galerie, sinds enkele jaren gecoördineerd door Henk Stinissen, die ook deelneemt aan het interview. Hij is de 'onderbuurman' van molenaar Tjakko van der Veen. Laatstgenoemde is degene die ons op een kille middag met warme koffie gastvrij ontvangt en ons voorgaat langs de trappen naar zijn molenzolder die leiden langs de kunst in de galerie, waarover straks meer.

Kennismaking met Tjakko van der Veen (molen 'Adam')

Tjakko van der Veen is oorspronkelijk afkomstig uit Nieuwolda. In 1973 kwam hij werken bij Akzo in Delfzijl. De laatste jaren 'in het zout', zoals hij zelf zegt. Op de vraag 'sinds wanneer hij wat met molens heeft en waarom', antwoordt hij eenvoudigweg: "'t Zal wel in mijn bloed gezeten hebben". Hij was ooit wel eens bij de 'Bovenrijge', een kleine koren- en houtzaagmolen bij Ten Boer, geweest: 'Die zag ik draaien en ik vond het een hele mooie molen.' Maar die molen was nogal veraf; veel dichterbij was de 'Adam' in Delfzijl, met Herman Wubbolts als molenaar. Tjakko: "Ik ben toen ik

nog werkte vanaf een gegeven moment praktisch iedere zaterdagmiddag hier geweest om mee te helpen. Na mijn werk werd het mijn hobby. Ik heb twee jaar met Herman meegedraaid. Als er bijvoorbeeld scholen waren met twee groepen, dan konden we die verdelen met één groep bij Herman boven en één groep bij mij beneden en dan vervolgens wisselen. Toen Herman vroeg of ik molenaar wilde worden, heb ik dan ook ja gezegd. Hij had drie molens en wilde op een gegeven moment hier stoppen. Toen ben ik gaan studeren op 'De Hoop' te Garsthuizen. Daar was Dick Wijchgel instructeur. Vorig jaar 12 april heb ik het examen afgelegd op de 'Stormvogel' te Loppersum en ben toen geslaagd. Dus ik draai hier nog maar een jaar als molenaar, maar was daar voor al zeven jaar molengids".

Kennismaking met Jan Knegt (molen 'Hunsingo')

Jan Knegt is molenaar op de 'Hunsingo' te Onderdendam, evenals de 'Adam' een molen die niet meer maalvaardig is. Op de vraag hoe Jan bij de molens terecht is gekomen, antwoordt hij: "Dat is een heel verhaal", en maakt dat statement vervolgens ook waar. Jan – Amersfoorter van geboorte – was van huis uit onderwijzer. Sinds 1971 gaf hij gedurende 15 jaar les te Rossum (Gld.). Hoe kwam hij 'op de molen'? Jan: "Ik had aanvankelijk niets met molens. Maar toen gingen we met een schoolreisje naar het Nederlands Openluchtmuseum in Arnhem. De juf begeleidde daar de groep die ging kijken naar de Oudhollandse klederdrachten; ik deed daar iets met de molen. Dat zal in 1972 zijn geweest. Dat jaar moet ook de tweede Nationale Molendag zijn geweest en ik ben toen rond gaan kijken

in Gelderland. Molens interesseerden mij en ik heb al in 1974 mijn diploma als vrijwillig molenaar gehaald. Ik ben nu dus al bijna veertig jaar als molenaar bezig. In 1975 ben ik in Deil gekomen als korenmolenaar. Daar werd toen nog gewoon veevoer gemalen. Alles kon en mocht. In 1978 kwam de molenwoning van de Achterste molen van Hellouw, één van de twee wipmolens in Gelderland, vrij. Daar ben ik toen gaan en tot en met 2007 molenaar geweest”.

Van Gelderland naar Groningen

Hoe kwam Jan van Gelderland in Groningen terecht? “Als onderwijzer heb je zes weken vakantie. Ik kreeg een aantal malen molenaars uit heel Nederland, die zo de gelegenheid hadden om een wipmolen te leren kennen. Zo kwam ik in contact met Hendrik Berghuis van korenmolen ‘Wilhelmina’ van Noorderhoogebrug bij de stad Groningen. We zijn bevriend geraakt. Toen ik in 2007 met de VUT ging, wilde ik wel naar het noorden. Ik wilde wel naar de ‘Wilhelmina’. Daar had ik ook een huisje gezien, maar dat was net verkocht. Bij een makelaar in Bedum zag ik toen als eerste foto een huisje bij een molen in Onderdendam. Dat was van de laatste beroepsmolenaar in dat dorp geweest. Zo werd uiteindelijk de ‘Hunsingo’, waar dat huisje bij stond wat ik bij die makelaar zag. Nu heb ik inmiddels drie molens, want ik ben ook nog molenaar van de poldermolen ‘De Zilvermeeuw’, eveneens bij Onderdendam, en heb ook nog het ‘weeskindje’: “De Palen” bij Westerwijtwerd”.

Een molen die niet ‘bedrijfsklaar’ is

Aangezien dit artikel over ‘molens en recreatie’ gaat, is het uiteraard zaak om na deze uitgebreide kennismaking over te gaan naar het onderwerp op zich. Hoe vindt Tjakko het om molenaar te zijn in een molen die niet ‘bedrijfsklaar’ is; sterker nog: waar zaken in ontbreken en waar ook een galerie in zit? “Toen ik hier kwam was de molen al heel lang zoals hij nu is. Ik vind het wel jammer dat de pellerij er uit is. Die hadden ze er toch mooi in kunnen laten zitten? In de molen waar ik het vak geleerd heb, werkte de pellerij nog wel, alleen was het pelblik toen wel verrot. Maar ik heb nu een molen vlakbij en anders zit je toch op afstand. Ik heb wel bij de instructeur leren vangen en zeilen voor de wieken te leggen, maar malen, dat doe je voor je examen toch niet en dat kan ik hier ook niet doen. Dus... Als je dat echt wil, moet je er ook goed mee gewerkt hebben. Dat komt pas na je diploma”. Het verbaast Tjakko hoeveel mensen er belangstelling tonen en hoe ze reageren: “Veel weten wat er allemaal ontbreekt en willen alles gewoon zien. Er zijn er heel wat die na de expositie ook speciaal even boven willen kijken. De meesten zijn zeer geïnteresseerd in wat er nog aan details te zien is”.

Molen versus recreatiegedeelte

Over hoe de verschillende onderdelen van de eigenlijke molen en het ‘recreatieve gedeelte’ zich tot elkaar verhouden is Jan positief: “Er zijn voordelen. Het geheel trekt volk; het restaurant en de molen verster-

ken elkaar. Als mensen zien dat de molen draait, komen ze naar de molen. En als het restaurant open is, komen ze vaak ook naar boven in de molen. Op de tweede en derde verdieping is een *Bed and Breakfast* ingericht. Een leuke reactie van mensen die dat op weg naar boven zagen, is dat ze zeiden "O, kijk, hier heeft de molenaar gewoond". Er zijn mensen bij die echt voor de molen komen, maar die daarna ook het terras op gaan. Het nadeel is dat je eigenlijk niet kunt malen vanwege de controleregels op hygiëne. Met een restaurant beneden is dat helemaal moeilijk". Hoe ziet Tjakko de verhouding tussen de molen en de galerie beneden hem? "Het versterkt elkaar wel, maar de expositie wordt maar middelmatig bezocht". Hij vindt het niet erg om 'zijn' molen te delen met een galerie: "Het deel boven de expositie is van mij. Ik stoer me niet aan wat er onder mij gebeurt. Het is bij mijn voorganger [Herman Wubbolts, A.B.] soms wel gebeurd dat degenen die onder een expositie inrichtten nogal rommel hadden rondslingeren. Dat kan niet, want je moet als het nodig is zo snel mogelijk naar boven kunnen zonder ergens over te struikelen. Bij mij is dat nog niet gebeurd en als er zaken in de weg liggen, dan zeg ik het wel". Op de derde zolder bij Jan is een vaste tentoonstelling over het goederenvervoer door de beurtvaart, waarvan Onderdendam een belangrijk centrum was. Jan: "De mensen kijken daar bijna niet naar. Die komen voor het restaurant of voor de molen.

En dan zien ze bij de expositie ineens een rolpaal. Die heeft niets met de molen te maken en dan moet je uitleggen dat zo'n paal stond langs de trekvaart en werd gebruikt om een voortgetrokken schip langs een bocht te leiden...".

Spanningsvelden...

Ondertussen komt Henk Stinissen binnen die verantwoordelijk is voor de exposities in de molen. Hij vindt het jammer dat er wel eens bezoekers bij de galerie binnen komen, die eigenlijk speciaal komen om de molen te bezichtigen: "Soms moeten we dan 'nee' verkopen. Dat is wel eens moeilijk als er bijvoorbeeld een vader is met een zoontje dat zo graag boven in de molen wil kijken". Tjakko reageert: "Ja, dan moet er een tweede molenaar zijn, dat maakt het gemakkelijker. Als je maar alleen bent, lukt dat niet allemaal". Jan brengt in: "Ja, maar een gids erbij kan toch ook, al kan die de molen niet draaien"? Tjakko vervolgt: "Soms vinden leerlingen de molen ook minder mooi, omdat het geen volledig werkende molen is". Jan: "Het is dan wel geen volledig werkende molen, maar het is toch mooi dat hij draait. Een dorp vindt dat ook mooi".

Kennismaking met Henk Stinissen (Stichting Expositiemolen 'Adam')

Na deze discussie komt Henk terug op zijn rol bij de molen 'Adam': "Ik doe de exposities sinds kort erbij,

gezamenlijk met een andere vrijwilliger. Circa drie jaar geleden ben ik aangetrokken als penningmeester van 'Stichting Expositiemolen "Adam'. Na een jaar was ik tevens voorzitter en nu bemoei ik me als 'kunstcoördinator' ook deels met de exposities. Als kunstcoördinatoren regelen we de contacten met kunstenaars, de contracten en de publiciteit. Het gaat om zo'n vijf tot zeven exposities per jaar, ieder van zes tot zeven weken. De kunst kan ook worden verkocht. De gemeente wil trouwens van het plein bij de molen een 'Huiskamer' maken en wil ook graag dat er zoveel mogelijk mensen spontaan naar de exposities komen kijken. De trap beneden en die in de molen vormen wel enigszins een belemmering voor ouderen en helemaal voor gehandicapten. Het publiek bestaat over het algemeen uit oudere mensen met interesse in cultuur. Dan hoor je van mensen die bij de opening komen: "Een mooie ruimte; je moet alleen goed ter been zijn". Mijn doel is het om zoveel mogelijk mensen naar de molen te laten komen. De molen op zich kan daarbij helpen. Dat vinden mensen leuk; vooral kinderen. Ik zie geen zaken die elkaar bijten".

Nog even: wat heeft Henk met molens? "Ik had niet in het bijzonder iets met molens. Ik vind ze wel leuk hoor, vooral als ze draaien. Een molen zie ik als een romantisch iets, zo van "Daar zou ik wel willen wonen".

Wat vinden de molenaars?

Tjakko: "Dat is eigenlijk een open deur. Heel wat mensen denken er zo over. Er komen hier trouwens ook heel wat mensen voor het uitzicht over Delfzijl. Die vragen dan: "Mogen we de stelling op?" – "Ja, maar achter het net blijven!" Meestal als er een goede loop naar boven is, dan geldt dat ook voor de expo". Maar hoe ziet hij zelf de exposities? "Als ik naar boven ga, kom ik natuurlijk bij de exposities langs. Dan valt je wel eens wat op. En een paar dagen later zie je weer wat anders. Dat gaat zo door. Sommige dingen vind ik niks aan, maar wat er nu hangt, van de plaatselijke kunstenaars, vind ik wel mooi, zoals die schilderijen en beelden..., ja"!

En hoe is dat met Jan en het restaurant, beneden in de 'Hunsingo'? Jan: "Het restaurant heeft sinds kort een andere eigenaar en is vaker open. Zo heb ik de afgelopen Paasmaandag gedraaid, toen het restaurant ook geopend was. Vond ik leuk. Maar je hoort niet hoe de mensen het vonden. Ik denk ook van leuk; het moet wel zijn opgevallen". Heeft hij wel eens gebruik van het restaurant gemaakt? "Ik heb er wel geregeld gegeten. Dat is natuurlijk makkelijk als je op de molen zit. Overigens zit beneden in de molen alleen het restaurant; de keuken is er buiten bij gebouwd. Met het gebruik van het *Bed and Breakfast* is het anders, dat is natuurlijk voor mij niet nodig, als je huisje naast de molen staat".

Besluit

Henk en Tjakko discussiëren nog over de toegangsprijs die mensen moeten betalen voor de galerie, terwijl een bezoek aan de molen zelf gratis is. Henk: "Daar moet je vanuit de galerie gezien niet over zeuren, vind ik. Wie voor de molen komt, heeft gewoon gratis entree". Tjakko is het daarmee eens: "De meeste mensen die alleen voor de molen komen, lopen meteen naar boven en gaan de kunst ook niet bezichtigen". Henk: "Misschien is het beter om een potje neer te zetten. Maar we hebben in ieder geval een gemeenschappelijk belang om mensen kunst te laten zien en toegang tot een monument te geven". Dat is tegelijk een goede afsluiting. De conclusie op basis van deze beide 'praktijkgevallen' van molens met een 'bijzonder' recreatie-element is dat beide aspecten elkaar niet bijten, maar elkaar juist in positieve zin kunnen versterken. De beide partijen in de beide molens waar het om gaat, gaan dan ook als 'goede burens' met elkaar om en zien dat er wederzijds voordeel is.

TEKST EN FOTO'S HERMAN BINK

Bijzondere molens

Molen De Leeuw Oldehove

In 'Bijzondere molens' worden molens in Noord-Nederland geportretteerd met een bijzonder 'karakter': ze zijn bijvoorbeeld enig in hun soort. Koren- en pelmolen De Leeuw heeft als bijzonderheid dat het over vier wieksystemen beschikt: de stroomlijnsystemen Dekker en Van Bussel en daarnaast Ten Have-kleppen en zelfzwichting. Dit maakt de molen uniek in Nederland. Herman Bink sprak met molenaar Gerda Boersma-Reitsema en, in het voorbijgaan, met haar vader molenaar Piet Reitsema.

Een paar kilometer voor Oldehove zet ik de auto aan de kant. In de verte zie ik de zonovergoten contouren van het dorp al met de 13e eeuwse Ludgeruskerk en de twee molens. Ik maak een foto. De lange winter met zijn bijna dagelijkse sneeuwdeken lijkt nu voorbij. Het is nog fris, maar eindelijk: lente. Het gelaagde, hier en daar met een groene waas bedekte, land strekt zich rondom mij uit tot aan de verre horizon. Dit is Middag-Humsterland.

Volgens de boekjes is dit een van de oudste cultuurlandschappen van West-Europa. Dit kweldergebied is uitgeroepen tot Nationaal Landschap. De vruchtbare kleigrond garandeert al eeuwen rijke oogsten. Nadat de bewoners hier de telkens het land overspoelende zee door het aanleggen van dijken bedwongen hadden, leverde het land graan, en wel in overvloed. Tarwe, rogge, gerst, spelt, vlas...

Vanaf de middeleeuwen komen er dan ook geleidelijk steeds meer molens in of bij de dorpen waar dat graan gemalen wordt. De meeste van die molens zijn inmiddels verdwenen bijvoorbeeld de molen van het nabijge-

legen wierdedorp Niehove. (al bewoond vanaf 200 v. Chr.) Een juweel van een dorp met z'n radiale structuur en, anders dan de naam doet vermoeden, veel ouder dan Oldehove. Ooit heette het Suxwort en was het de hoofdplaats van het waddeneiland Middaacht(en)= mid age = mid oog, wat middelste eiland betekent.

De naam Humsterland komt van een ander waddeneiland, Hugmerchi, genoemd naar de middeleeuwse stam die hier woonde: Hugmerchi. Dit woord staat voor een gemeenschap met een eigen rechtspraak (vergelijk: kerspel). Hier ligt Hummerze, in de middeleeuwse naamlijsten Olhoof genoemd, nu Oldehove, overigens geen wierdedorp. Het dorpshuis in Oldenhove draagt de naam 'Humsterland'.

Het is rond deze twee eilanden dat in de middeleeuwen de eerste dijken worden aangelegd. Rond Humsterland 20 km dijk, rond Midage wel 30 km dijk. Later voegt men de twee eilanden samen en sluit men de inham tussen Saaksum en Ezinge af en zodoende ontstaat Middag-Humsterland, nu onderdeel van het Westerkwartier.

Ik kijk nog even rond en vervolg mijn tocht naar Oldehove.

Op naar De Leeuw

De deur van de molen staat open. Boven de deur is een sluitsteen aangebracht met een rode leeuw erop en met dikke zwarte cijfers 1855. Binnen klinkt het gestamp van een machine. Er liggen papieren zakken vol haver opgestapeld op een pallet. Ik klim de trap op en kom op de eerste verdieping. Hier liggen bergen

goudgeel graan opgeslagen bijeen gehouden door houten schotten. De machine spuwt er op een van de hopen steeds meer bij. Ik klim een steile trap op een verdieping hoger. Ook lawaai maar niemand te zien. Alles ziet er goed verzorgd uit. De vloeren zijn stevig, er zijn nieuwe luiken en rond de trapopeningen nieuwe houten hekken. Veiligheid voor alles. Weer beneden bespeur ik enige menselijke activiteit. Een jonge vrouw, gekleed in een donkere overall met overal witte meelvegen erop, is druk doende met het vullen van openstaande bruinpapieren zakjes met pannenkoekmeel. Met een glimlach draait ze zich om en stelt zich voor als Gerda, molenaar van De Leeuw. Koffie? Ja graag.

Ze vertelt het een en ander over zichzelf en over haar activiteiten.

Gerda is 33 jaar en heeft twee kinderen. Sinds drie jaar is ze gediplomeerd vrijwillig molenaar. Daarnaast heeft ze een baan als manager in een huisartsenpraktijk in de stad Groningen en ze werkt in deze molen. Er wordt onder andere graan opgeslagen en haver geplet. Ze is er van kindsaf aan mee opgegroeid want haar vader Piet (geboren in 1953), haar opa Johannes (1923-2005) en haar overgrootvader Tjeerd Reitsema (1886-1974) zijn ook molenaar (gewest). Ze behoort tot de 4e generatie Reitsema die op beide molens in het dorp maalden en malen. Vader Piet voornamelijk op de Aeolus (1846). Dochter Gerda op koren- en pelmolen De Leeuw, die in 1855 is gebouwd door molenmaker B. Ipema uit het naburige Niezijl* voor rekening van H.J. Wouthuis.

Elke vrijdag- en zaterdagmiddag is ze bezig in de molen en in het *molenwinkeltje* in het pakhuis aangebouwd tegen de molen. Ze verkopen er diverse soorten pannenkoekmeel, verscheidene broodbakmixen, seizoensgebonden pakketten, ambachtelijke molenproducten bijvoorbeeld nodig voor de traditionele krentjebrij* en gortpap.

Een *koffie- en theeschenkerij* waar je ook pannenkoeken kon bestellen heeft ze een tijdje uitgeprobeerd. Daar is ze mee gestopt, omdat er te weinig animo voor was. Doet ze alleen nog bij speciale gelegenheden zoals op nationale molendag. Wel verzorgt ze rondleidingen op de molen en geeft ze er workshops. Pareren is hier geen probleem. Zo is De Leeuw meer een publieksmolen geworden dan de Aeolus.

Dat was in het verleden natuurlijk anders.

Toen werd er alleen gemalen voor brood op de plank. "In krappe tijden was het soms dienst en wederdienst" vertelt Piet Reitsema, die tussen de bedrijvigheden door even aanschuift. Als Tjeerd Reitsema in 1919 de Aeolus, waar hij eerst als knecht werkt, voor 6000

gulden koopt, houdt hij zegge en schrijve 6 gulden over. In 1921 vliegt de roe eruit. Die moet gerepareerd worden. Hij moet geld lenen. De geldschieter is een kolenboer en de wederdienst is kolenzakken vullen. Zo ging dat toen.

Zijn zoon Johannes wordt ook molenaar. Hij is 17 als de Tweede Wereldoorlog uitbreekt. Na een dienstoproep van de Duitsers duikt hij onder bij zijn zus in Ruinerwold. Het laatste jaar samen met een vriend in molen Aeolus. Direct na de bevrijding in 1945 draait De Leeuw weer volop om onder andere de bakkerijen in Groningen van meel te voorzien. In 1961 verkoopt Johannes de Aeolus voor 7000 gulden aan de gemeente.

De Leeuw intussen is al enkele keren van eigenaar veranderd. Na Wouthuis is dat zijn weduwe. M. Blok koopt hem in 1911. In 1959 is hij van U.J. Slump. Bij een novemberstorm in 1972 loopt de molen aanzienlijke schade op. Slump verkoopt hem dat jaar nog aan de gemeente Oldehove. Hij wordt in 1974 gerestaureerd. De Reitsema's huren vanaf die tijd voor 1 gulden per jaar de molen. Daar staat wel een dienst tegenover, klein onderhoud: teren en kleine reparaties verrichten. Oldehove is intussen opgegaan in de gemeente Zuidhorn, de huidige eigenaar van deze achtkante stellingmolen.

Waarom is De Leeuw nu zo'n bijzondere molen?

Wel, hij beschikt over maar liefst vier wieksystemen, te weten:

- **Het Dekkerstroomlijnsysteem** met de Dekkerroede; bedacht door A.J. Dekker uit Hazerswoude. Komt kort gezegd neer op: de roede is tot de voorste middenzoom geheel omgeven met een metalenomkleiding en heeft enigszins een vleugelprofiel met een bolle achterkant, de voorkant verloopt op de top van de wiek hol, in het midden vlak en bij de as bol. De omkleiding loopt aan beide zijden naar achteren spits toe. Na toepassing in 1929 werden vele molens 'verdekerd' onder andere De Leeuw in Oldehove. Aan de uiteinden zitten remkleppen.
- **Het Van Busselstroomlijnsysteem** met de Van Busselneus; C. van Bussel uit Weert loste een paar problemen op die aan het systeem Dekker kleefden, bijvoorbeeld zeilslag (zeilen die klapperen) en stormgevoeligheid. Hij gebruikt smallere stroomlijnplaten en maakt de neus wat ronder, de befaamde Van Busselneus. Ze gaan open staan als de molen te snel wil gaan draaien, waardoor de draaisnelheid afneemt.

- **Ten Havekleppen**; het gehele achterhek is vervangen door één grote, in de lengte draaiende remklep. (1951) Vinding van molenmaker Ir. Ten Have uit Vorden.

• **Zelfzwichting**; kort gezegd: er is geen zeil, maar een rij kantelbare metalen (jalousie-) kleppen over het hele achterhek van een wiek. Ze passen automatisch hun stand aan de kracht van de wind aan. Een overbreng-systeem bestaande uit een spin op de kop van de bovenas en een zelfzwichtstang door de doorboorde bovenas zorgt hiervoor. Dit systeem van zelfzwichting met dekkerneus uit 1932 is te bedienen met een treklat. Oorsprong: Duitsland, daarna vooral in Groningen toegepast en later in Friesland en Drenthe, mondjesmaat in de rest van Nederland.

De Leeuw beschikt over Neutenkruiwerk, een soort blokjes waar de kap op draait. "De kruilier is voorzien van een motortje. Dat heeft mijn vader er opgezet, ook bij de Aeolus," vertelt Gerda.

De combinatie van deze vier wieksystemen is uniek in Nederland, wat deze molen dus zo bijzonder maakt. Deze combinatie maakt het mogelijk dat er met weinig wind gemalen en met harde wind gepeld kan worden. Sterk als een leeuw, wel nodig bij een pelmolen. "Laatst is er nog 250 kilo gerst tot gort gepeld zoals tijdens een vergadering van het Groninger molengilde in maart van dit jaar bij windkracht 7/8. Dan staat de molen best te trillen," zegt Gerda. De pellerij met twee pelstenen is bedrijfsklaar, helemaal gerestaureerd." Jarenlang pelden ze voornamelijk voor Frico-Domo in Warga (Fr.). Na fusies van verschillende bedrijven komt alles in handen van Coberco. (nu Campina) Die heeft al een paar leveranciers dichterbij huis. Bovendien stellen ze eisen waaraan de Leeuw niet voldoet, zoals niet met

open toestellen werken. Het contract wordt in 1998 opgezegd. "We pellen nu dus bijna niet meer." Vader Piet heeft er intussen een installatiebedrijf bij naast zijn werk als molenaar.

Het beroep van molenaar is traditioneel toch een mannenzaak.

Vrouwelijke molenaars in Groningen, ze zijn denk ik op één hand te tellen. Dat maakt De Leeuw ook bijzonder. Hoe is het om als vrouw op zo'n imposante molen te werken?

Gerda lacht: "Het gaat best goed. Voor sommige handelingen, zoals het opentrekken van de zelfzwichting, is er wel kracht nodig, dat kan wel eens lastig zijn. Maar verder levert het geen problemen op."

Vier generaties Reitsema maalden en malen op de molens van Oldehove. Gaat een vijfde generatie dat voortzetten?

De tijd zal het leren.

* De eerste voorganger van De Leeuw, een koren- en pelmolen, is in 1856 verplaatst naar Niezijl. Is verdwenen. De tweede voorganger, een stellingmolen, gebouwd in of vóór 1789 is ook verdwenen. In of vóór 1856. Stond op een andere plek, 110 m ten zuiden van de kerk. Eigenaar was I.H. Steendam, na 1813 bakker Jelle Tiemens Wouthuis, na 1847 H.J. Wouthuis.

* krentjebrij= Noord-Nederlandse naam voor watergruwel waar onder andere gort in zit.

Het verhaal van de molen De Hoop te Middelstum

Op 27 oktober 2012 werd de molen De Hoop te Middelstum met veel feestelijk vertoon heropend. Hieraan was een ingrijpende restauratie vooraf gegaan, waarin de molen, die jarenlang van het gaande werk was beroofd, weer tot een complete molen werd hersteld. Niet alleen het gaande werk werd weer aangebracht, ook een koppel maalstenen werd geïnstalleerd zodat er weer gesproken kon worden van een volwaardige korenmolen. De in 1953 ontmantelde en verwijderde pelstenen zijn nooit afgevoerd en liggen nog steeds onder in de molen.

GEVELSTEEN

Boven de inritdeur van de molen is de opnieuw opgeverfde sluitsteen te zien, die ons inmiddels al 158 jaar eraan herinnert dat Derk Harms Oosterbeek onverbrekelijk verbonden is met de molen 'De Hoop'. En onwillekeurig wordt dan ook aangenomen dat Oosterbeek in 1855 niet alleen de eigenaar van deze molen was, maar ook de initiatiefnemer tot de bouw.

Het eerste is waar, het tweede echter niet. De naam Oosterbeek en de naam 'De Hoop' doen eveneens vermoeden dat ze ooit een hecht duo moeten zijn geweest. Dit is evenmin waar, in feite is de tekst op de steen niet meer dan een momentopname.

Wanneer we ons in de geschiedenis van de molen gaan verdiepen en daarbij in het bijzonder kijken naar de eigenaren van deze molen, dan blijkt dat het er in de loop der jaren vele zijn geweest, die langer of korter de molen in hun bezit hadden.

1855 is het jaar waarin de molen aan de westzijde van het Boterdiep werd gebouwd, ter vervanging van de standermolen die eeuwenlang aan oostzijde van het Boterdiep heeft gestaan. Johannes Kroon staat in 1850 vermeld als molenaar en eigenaar van de oude standermolen, 'de ol kaast', de roggemolen van de heerlijkheid Ewsum, die reeds in 1489 wordt vermeld in de boedelbeschrijving van het huis Ewsum te Middelstum, toentertijd opgemaakt bij het overlijden van jonker Onne van Ewsum.

Johannes Kroon was op 15 augustus 1846, 26 jaar oud, in Middelstum getrouwd met Grietje Harmanus Hoving, die toen 28 jaar oud was. Grietje was een dochter van de bekende molenmaker Harmannus Harms Hoving, die meerdere molens in deze regio heeft gebouwd. Het echtpaar Kroon-Hoving kreeg vier kinderen.

In 1854 vroeg Johannes Kroon vergunning aan voor de verplaatsing en nieuwbouw van de molen. Na verkregen toestemming, op 14 december 1854, verkocht Johannes echter de molen aan Derk Harms Oosterbeek. De reden van deze verkoop is niet bekend.

Derk Harms Oosterbeek was op 10 maart 1854, 29 jaar oud, in Middelstum getrouwd met Alstje Warnders, die toen 24 jaar oud was. Derk was koorn- en pelmole-naarsknecht en aangezien hij de nieuwe molen op een ander perceel wilde laten bouwen, vroeg hij eveneens vergunning aan voor de verplaatsing en nieuwbouw van de molen. Deze werd hem op 24 mei 1855 door de

minister van Financiën verleend en op 30 mei 1855 door de Gedeputeerde Staten van Groningen bekrachtigd.

Derk liet de 'ol kaast' afbreken, of beter gezegd, de molen werd in één keer omgetrokken, zoals B. van der Veen Czn. op de fiche van deze molen vermeldt. Aan de overkant van het Boterdiep liet Derk een achtkante bovenkruier met stelling, genaamd De Hoop bouwen en boven de inritdeur van de molen werd de sluitsteen aangebracht, waarop de tekst: 'D.H. Oosterbeek 1855 De Hoop' is geschilderd.

Maar het was dus niet Oosterbeek die het initiatief nam de standerdmolen af te breken en een nieuwe molen te bouwen, doch wel Johannes Kroon. De tekst op de sluitsteen is dan in feite ook teveel eer. Temeer daar Derk Harms Oosterbeek al na een jaar, in 1856, de molen weer verkocht en ook hiervan is de reden niet bekend. Derk Harms verhuisde daarna en in 1858 staat hij geregistreerd als watermolenaar te Onnen. Op 26 oktober 1873 is hij in Haren overleden.

De nieuwe eigenaar in 1856, van de molen De Hoop, werd Jacob Klaassens Wieringa, die geregistreerd staat als pelmolenaar te Middelstum. Jacob Klaassen was op 13 maart 1835, 25 jaar oud, getrouwd met de 13 jaar oudere Grietje Jans Groenwold. Toen Jacob de molen kocht was hij 46 jaar oud. Twee jaar na de aankoop overleed Grietje, op 6 november 1858 te Middelstum, 61 jaar oud. Twee jaar later hertrouwde Jacob, 50 jaar oud, op 18 mei 1860 in Middelstum met Kornelske

Homan, 52 jaar oud. Jacob staat dan vermeld als koorn- en pelmolenaar. Kornelske overleed op 5 mei 1869 in Toornwerd, 62 jaar oud. Jacob overleed een jaar later op 11 maart 1870, eveneens in Toornwerd, 60 jaar oud.

Zijn dochter Wilhelmina nam de molen over. Zij was op 11 juni 1836 in Wetsinge geboren uit het eerste huwelijk van Jacob. Wilhelmina, ook wel geschreven als Willemina, staat vermeld als pelmolenaarsche. Zij trouwde, 23 jaar oud, op vrijdag 18 november 1859 in Middelstum met Jacob Jans Schuringa, 29 jaar oud. Jacob was broodbakker, maar ook werkzaam als pelmolenaar op de molen De Hoop te Middelstum. Hij overleed, 11 jaar later, op 2 november 1870. Wilhelmina hertrouwde, 38 jaar oud, op 28 april 1875 in Middelstum met Onno Siertsema, die toen 35 jaar oud was. Onno werd vervolgens mede-eigenaar van de molen De Hoop.

Acht jaar later, in 1883 werd de molen verkocht aan Klaas Zijlstra, hij was eerst olieslager op de oliemolen De Haas te Middelstum geweest. Klaas was in 1867 gehuwd met Trijntje van Hoorn. Trijntje was een jaar eerder weduwe geworden, na het overlijden van haar eerste man Egge Hendriks Nanninga, (afkomstig uit het bekende Uithuizer geslacht) die eveneens olieslager was en waarmee ze slechts één jaar gehuwd is geweest. Klaas Zijlstra was eveneens afkomstig uit een olieslagersgeslacht. Hij overleed in 1906. De nabestaanden verkochten vervolgens de molen aan Melle Gorter en Klaziena Siertsema.

EEN TEKENING VAN DE OUDE STANDERDMOLEN AAN HET BOTERDIEP TE MIDDELSTUM, NAAR EEN OLIEVERFSCHILDERIJ, GEMAAKT DOOR DE MIDDELSTUMMER H.J. REITZEMA.

DE MOLEN DE HOOP MET HET PAKHUIS IN EEN WINTERS LANDSCHAP, OPNAME NA 1936.

Melle was aanvankelijk bakker te Godlinze en gehuwd met Aaltje de Vries. Aaltje overleed in 1899. Klazien was eerder gehuwd met Jacob Tabak, die grutter te Middelstum was. Ook zijn vader, Tonnis Luurts en zijn grootvader Jacob Kornelis, waren reeds als grutter en boekweitmolenaar te Middelstum actief. Jacob overleed in 1901.

Op 28 mei 1904 traden Melle en Klazien te Middelstum in het huwelijk.

In 1923 werd de molen opnieuw verkocht en werd Reuwke van Hoek de nieuwe eigenaar. Hij was eerst boerenknecht en gehuwd met Aagtje Veldman. Aagtje overleed in 1918 en Reuwke hertrouwde een jaar later met Trientje Jans Douma. Trientje was weduwe van Hendrik Veldman, die in 1910 was overleden en die een jongere broer was van Aagtje.

Bij het huwelijk van Reuwke en Trientje op 28 mei 1919 te Warffum, wordt vermeld dat Reuwke machinist van beroep was, hij was toen 48 jaar. In 1942 staat hij vermeld als grutter.

In 1941, toen Reuwke 70 jaar was geworden, verkocht hij de molen aan zijn beide stiefzoons Germt en Jan Veldman. Germt, foeragehandelaar en Jan, molenaar van beroep, huwden beiden op 24 juli 1936, Germt met Geertruida Norden en Jan met Anne Steendam. Germt overleed echter in 1944. Jan zette het bedrijf alleen voort en het bedrijf stond in 1945 nog steeds vermeld als 'Gortpellerij en grossierderij Gebr. Veldman'.

In 1949 ging het bedrijf echter failliet en Jan emigreerde later naar Canada. De molen en pakhuis, alsmede het huis en grutterij aan de Burchtstraat, werden verkocht aan Reuwke van Hoek.

Op 12 oktober 1953 werd de molen en pakhuis door Reuwke verkocht aan ondernemer en pelmulder Everhardus Offeringa, te Warffum. Offeringa begon met het slopen van de molen, zoals verschillende onderdelen van het gaande werk, alsmede van één roede. Hierop werd door de heer B. van der Veen Czn., bestuurslid van de Vereniging De Hollandsche Molen gereageerd, die stelde dat de molen een monument was en dat de heer Offeringa met de sloop de wet overtrad. Er werd een proces aangespannen, die in het najaar van 1954 plaats vond. Wegens een lacune in de wet werd Offeringa vrijgesproken.

18 jaar later, op 29 februari 1972, verkocht Offeringa de molen aan de gemeente Middelstum, die in 1976 opdracht gaf voor een uitwendige restauratie van de molen.

Op 27 mei 1992 werd de molen voor het symbolische bedrag van f 1,- overgenomen door de Molenstichting Fivelingo, de huidige eigenaar van de molen.

Bronnen:

B. D. Poppen *Molen 'De Hoop' te Middelstum*. Stichting Uitgaven Noord-Groningen, 27-10-2012, ISBN 978-90-73319-41-7.

Het archief van de voormalige gemeente Middelstum, in het gemeentehuis te Loppersum.

Het kadastrale archief in de Groninger archieven te Groningen.

Mulder Pot - Kropswolde

KORENMOLEN **De Hoop**

Woldweg 70, Kropswolde.

Voor de zelfbakkers(sters):

- volkorenmeel
- tarwemeel
- viergranenmeel
- pannenkoekmeel
- boekweitmeel

Openingstijden:

Donderdag en vrijdag 10.00-17.00 uur

Zaterdag 10.00-16.00 uur

Molenaar J.J. Pot

Telefoon (0598) 39 49 53

BAKKER
de Rappe
Schoenlapper

A-Kerkhof 33

9712 BC Groningen

Telefoon: (050) 312 08 07

MOLENSTEENMAKERIJ

Voor de beste kunstmaalstenen als ook blauwe basaltlavamaalstenen.

Tevens wrijfstenen, kweernen (romeins model)
demonstratiestenen (doorsnede: 10, 15 of 20 cm.)
en huishoudmolens.

Zeer snel en vakkundig scherpen van uw molenstenen en
maaltechnische adviezen.

www.molensenen.nl

Werkplaats: Rijksweg 146 6586 AB Plasmolen, Nederland

Telefoon: 024-696 36 54 / Fax: 024-696 36 57

GSM: 0653667686 / E-mail: molenssteenmakerij@planet.nl

DUNNING
MOLENBOUW

ONDERHOUD • RESTAURATIE

Provincialeweg 28 • Adorp • 050-3061221

info@dunning-molenbouw.nl

fax: 0598-450013

06-51856323

www.dunning-molenbouw.nl

HENDRIK HACHMER

BOEKENNIEUWS

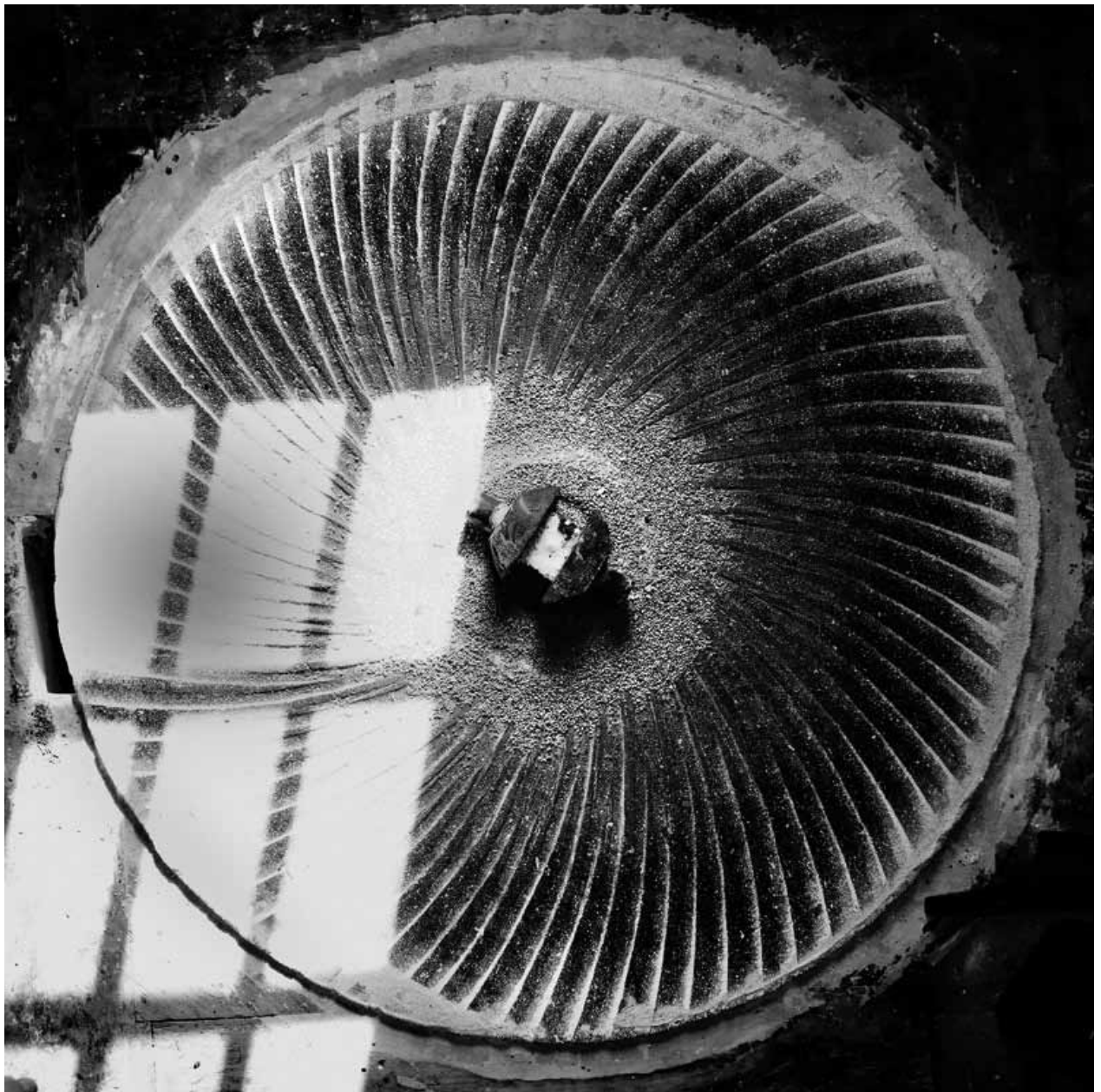

De Veurste Meuln. De Eenrumer molengeschiedenis en 150 jaar De Lelie, door Johan van Dijk, 63 pag.

Prijs € 12,95 ISBN 978-90-9026778.4

Onder auspiciën van het Groninger Landschap is een alleraardigst molenboekje verschenen over molen De Lelie te Eenrum. De kافت nodigt de koper al meer dan uit, leuk vormgegeven, maar het gaat natuurlijk om de inhoud. En de inhoud door Johan van Dijk samengesteld mag er ook zijn. In kort bestek weet hij heel veel te vertellen. De hoofdstukken 'Het ontstaan van de molen' en 'De molen in bedrijf', zijn informatief voor diegene die nog niet zoveel over molens weet, maar de molenliefhebber zal deze twee hoofdstukken al snel overslaan. De tekst in beide hoofdstukken komen we in tientallen molenboeken tegen, maar het is de vraag

of je het weg moeten laten of niet. Zelf denk ik, prima neem maar op, want het merendeel van de lezers zal geen molenkenner zijn. De hoofdstukken 'Meulens in Eenrum', 'De Veurste Meuln' en 'De Ramp van 1954', lezen gemakkelijk weg. Het is goed dat de schrijver ook stil heeft gestaan bij de nestors uit de Groninger molenwereld, B. van der Veen Czn. en R.J. Clevering en afkomstig uit de omgeving van Eenrum. Het waren niet bepaald altijd even gemakkelijke mensen zo heb ik ooit van diverse insiders gehoord, maar dankzij hen is wel heel veel in de Groninger molenwereld tot stand gebracht. Verder staat Johan van Dijk stil bij het verhaal van De Lelie na 1954 en is er een unsolved mysterie in het boek opgenomen waar Marten van Doornik een hoofdrol in speelt. Ik zou zeggen schaf het boekje aan en lees het na. Het boekje telt 63 pagina's en is keurig geïllustreerd.

Verrassende molenfoto's

Ook dit jaar in de kunstrubriek een molenfoto. De foto's zijn van de hand van fotograaf en molenaar Jan Danes uit Kolham. Deze keer een foto van korenmolen Wilhelmina in Noorderhoogebrug. Een toelichting van fotograaf Danes:

Dit is een foto van de ligger. Een maalkoppel bestaat uit een ligger en een looper. De looper ligt bovenop en draait over de ligger. Op de ligger (de looper is eraf getild) ligt een deel van de rijs, die in de looper hoort. Rondom dit deel van de rijs ligt het graan dat naar buiten afgevoerd wordt. In het midden van de steen wordt het graan gekraakt, waarna het aan de rand van de steen gemalen wordt tot meel.

**Deze rubriek gaat over timmeren, schilderen
en restaureren aan de Groninger molens**

MOLENONDERHOUD

Koren- en pelmolen Molen Berg (130)
te Winschoten

Tijdens een verfbeurt in 2012 was geconstateerd dat de binneroe enkele doorgeroeste plekken vertoonde. Uit nader onderzoek bleek dat het euvel zich voordeed over grotere lengte van de binnenroe. Het oplossen had niet het gewenste effect want het aansluitende materiaal bleek te dun. De gemeente Oldambt en molenmaker Dunning besloten de roe in februari van dit jaar naar de werkplaats te Adorp te brengen om daar de gehele roe goed te bekijken en te zien of deze geheel moest worden vervangen dan wel toch plaatselijk kon worden hersteld. Gelukkig kon worden volstaan met het vervangen van de laatste 3,25 m respectievelijk 2,- m van beide enden van de binneroe. Verder hebben alle naar de werkplaats meegebrachte houten onderdelen van de binnenroe (heklatten, looplatten en kluiten) een verfbeurt gekregen. Het wachten is nu op wat warmer weer, want bij het terugplaatsen van de binnenroe wordt ook de buitenroe nog 'doorgehaald' en ter plaatse van de askop ontroest en geverfd.

De 52 kleppen staan vol ongeduld op de stellingzolder te wachten op terugplaatsing!

Overige zaken en gebeurtenissen over en bij molens

ANDER MOLENNIEUWS

Prijs voor molenaar Lammert Groenewold

Molenaar Lammert Groenewold uit Froombosch ontving op 9 maart, tijdens de negentigste jaarvergadering van De Hollandsche Molen, een oorkonde van de stichting Molengiftenfonds voor Vernuft en Volharding. De jury: *Als blijk van waardering voor zijn grote inzet en veelzijdigheid bij het molenbehoud, waaronder het ontwikkelen van modern cursusmateriaal, het geven van opleidingen en het initiëren en begeleiden van restauratie, en zijn inzet als bestuurder.*

Nieuwe molenaars

Op woensdag 10 april 2013 werden door de Hollandsche Molen examens afgenomen op molen De Kievit in Grijskerk. Hier slaagde de heer T. Kerkhoff uit Niebert voor het diploma Vrijwillig Molenaar.

Op donderdag 11 april 2013 waren er examens op molen Eben Haezer in Enumatil. Mevrouw A. Voskes uit Niebert en de heer R. Scherer uit Zuurdijk legden het examen met goed gevolg af.

Allen van harte proficiat.

Presentatie boek 'Poldermolen De Eendracht'

Voor het dorp Sebaldeburen en voor alle betrokkenen bij poldermolen De Eendracht was vrijdag 29 maart 2013 een feestelijke dag. Die dag namen de 3 dochters van oud-molenaar Engbert van Esch het eerste exemplaar in ontvangst. Het was een weerzien op een plek die ze in 1965 hadden verlaten.

Het boek kan worden afgehaald bij de molen maar ook worden besteld door 13 euro over te maken op rekening 2257057 t.n.v. h. berends e.o. – sebaldeburen met vermelding van uw naam, adres en woonplaats.

In het volgende nummer van de Zelfzwichter kunt u in Boekennieuws een boekbespreking aantreffen.

Groninger Molenweekend 2013

Op 8 en 9 juni is er weer volop gelegenheid om een bezoek te brengen aan Groninger molens. Het merendeel van de ruim 80 molens heeft tijdens het jaarlijkse Groninger Molenweekend de deuren voor het publiek geopend.

Het centrale thema in 2013 is *'Daar bij die molen'*. Er is weer van alles te beleven bij de molens. Een greep

uit de activiteiten. Op De Helper in Haren beantwoordt molenaar, tevens instructeur, Rolf Glazenburg vragen

over de opleiding tot vrijwillig molenaar en er is gelegenheid het cursusmateriaal in te zien. Het shantykoor

'De Lopster Stormvogels' geeft acte de présence op de Stormvogel in Loppersum. In Niebert kunnen

kinderen een speurtocht doen en mogen bij inlevering van de oplossing zelf een pannenkoek bakken. In de Westerse molen in

Nieuw-Scheemda is een expositie te zien van foto's over de molen. De Noordermolen in

Noorddijk heeft al sinds enige jaren in samenwerking met Natuurmonumenten de succesvolle activiteit 'Beestjes op de molen'.

Op je buik bij de sloot liggen en met een netje of emmer proberen om er wat leven uit te vissen. Vervolgens zelfstandig of onder begeleiding met behulp van zoekkaarten vaststellen wat er in de emmer zit.

De Eendracht in Sebaldeburen krijgt opnieuw de belangrijke taak om overtollig water uit de nabijgelegen polders weg te malen. Om dit te kunnen doen is één van de twee schroeven in de molen uitgerust met een hydraulische aandrijving, die op 10 mei

officieel in werking werd gesteld. Tijdens het Groninger Molenweekend wordt deze aandrijving gedemonstreerd. En natuurlijk zullen zoveel mogelijk molens draaien en kunnen de bezoekers de molens in al hun schoonheid bewonderen.

BankGiroLoterij
CULTUUR MAAKT JE RIJKE

Blikseminslag

Het centrale thema van het platform instandhouding en beheer van 11 maart 2013 was elektra in de molen. In de digitale nieuwsbrief van het Molenhuis/Museum Erfgoedloper is hierover gepubliceerd. Naar aanleiding daarvan kwam van Theun Vellinga, voorzitter van het landelijk Gilde van Vrijwillige Molenaars een reactie binnen.

"Bij het Gilde van Vrijwillige Molenaars hebben we een bliksemafleidercontrole die de Bliksemafleiderinstallatie controleert. Die service is gratis, er wordt slechts beperkt gebruik van gemaakt. De ervaring van onze controleurs is dat de 'normale' inspecteurs te weinig kennis hebben van de specifieke situatie op de molen, zoals de doorverbinding van de roeden.

Moleneigenaren kunnen via www.vrijwilligemolenaars.nl/het-gilde/bliksemafleiders/ controles informatie krijgen. Gildeleden kunnen via 'mijn GVM' een controle aanvragen". Voor meer informatie kunt u contact opnemen met de heer Vellinga (voorzitter@vrijwilligemolenaars.nl) of met Leo Tiggelman, de coördinator van de bliksemafleidercontrole'.

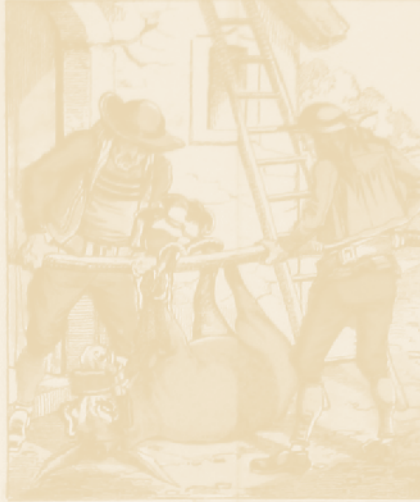
Molen Edens 250 jaar

In 2013 bestaat molen Edens in Winschoten 250 jaar en dit jubileum wordt gevierd op vrijdag 30 augustus en zaterdag 31 augustus aanstaande. De openingshandeling van dit feestelijke weekend wordt om 15:00 uur verricht door wethouder Bard Boon in samenwerking met de molenaars Klaas Strijk en Jan Kugel. Zij zullen bij het lichten van de vang zich laten assisteren door Jan, de kleinzoon van Hilvert Bossen. Jan hoopt in de voetsporen van opa te treden door later vrijwillig molenaar te worden.

Lees verder op bladzijde 23 ►

Er was eens een molenaar, die met zijnen zoon, een jongen van vijftien jaren, naar de markt zou gaan om zijn ezel te verkopen.

Om het beest niet vermild en afgemat op de markt te doen komen, en er meerder geld om zijne ringheid van te maken, besloten zijzen het te dragen en bonden zijne poeten te zamen.

Na droegen zij het beest aan een stok op hunne schouders. Die onnoozele lieden! zij bedachten niet hoe zij van iedereen zouden uitgelachen worden.

Museale molenvondst

Jan Menze van Diepen Stichting Slochteren

Nieuwe Hollandsche Kinderprenten
De molenaar, zijn zoon en de ezel.

Een Kinder- of centsprent is een goedkoop gedrukt vel (te koop voor een cent), dat door middel van colportage werd uitgevent, met plaatjes en praatjes. De tekst daarbij kon bestaan uit proza of uit versjes.

Als een voorloper van de strip vertelden de plaatjes en praatjes een verhaal, bijvoorbeeld over heiligen en helden, maar ook sprookjes werden als centsprent verkocht. De centsprenten werden niet alleen gelezen, maar ook voorgelezen of naverteld, waarbij dan de plaatjes werden getoond.

Centsprenten deden ruim drie eeuwen lang dienst als krant, als geïllustreerde bron van verhalen of als beeldverhaal met teksten. Wie geen geld had voor boeken, kon altijd wel voor een cent een prent kopen bij marskramers, venters of in winkels. De kinderprent vertoont een voorstelling in vrij ruwe houtsnijfiguurtjes (bij latere prenten werd wel gebruikgemaakt van houtgravures en steendruk), op niet al te best papier. De plaatjes zijn soms gekleurd: met wat oranje of paarsrood en blauw, soms aangevuld met geel - willekeurige kleurvegen, opgebracht met een grove penseel, duimafdruk of verschoven sjabloon. In later tijd wordt de kleurendruk professioneler.

Naast prenten over allerlei zeden en gebruiken, spreekwoorden, verhalen uit de literatuur van de Middeleeuwen en de 16e-18e eeuw zijn er ook afbeeldingen over beroepen en ambachten, volkswijsheden, moralistische vertellingen, kinderspelen, en onderwerpen uit de bijbel, de geschiedenis, de aardrijkskunde, naast ABC-leesvoorbeelden, vreemde volken, soldaten, voertuigen en beroemde personen. Men kan de prenten, waarbij de avonturen van de hoofdpersonen worden uitgebeeld in 8, 9, 16, 24 of zelfs 48 verschillende tafereeltjes, beschouwen als voorlopers van het stripverhaal.

inv.nr.: JMD-O-354
object: Centsprent; kinderprent
maten: 40.7 x 28 cm
datering: eind 19e eeuw
techniek: Kleurenlitho

Hillebert Siemensma is coördinator van de Jan Menze van Diepenstichting waarvan het depot zich bevindt op het terrein van de Fraeylemaborg in Slochteren.

NIEUWE HOLLANDSE E KINDERPRENTEN.

De molenaar, zijn zoon en de ezel.

Er was eens een molenaar, die met zijn zoon, een jongen van vijftien jaren, naar de markt een goet om zijn ezel te verkopen.

Om het beest niet verwond en afgemat op de markt te zien komen, en er meerder geld en zijn sligheid van te maken, besloten zijna het te dragen op landerijne pooten te staan.

Na droegen zij het beest aan een stok op hunne schouders. Die onnoozle ielen! zij bedachten niet hoe zij van weeten werden uitgelezen worden.

Men riep den molenaar toe, dat hij zelf de grootste ezel was. Hij insaakte daarom den ezel wederom, beoordeelde hem met zijn zoon wederom op de been en deed hem gaan.

No liet hij zijn zoon opeiden en zitten en liep eerst als geleider achter; dit gaf aanleiding dat drie kooplieden hem weder bespottig, tegende het is ongeoorloofd, dat de jongen moet rijden de ezel gaan.

De jongeling steg nu al en de grisaard beklom den ezel, denkende dat nu alles goed was. Maar toen zij zelt het sausteeds anders hooren.

Na kwamen er drie meisjes voortbij, van welke de een seide: het is wel groote schande, dat deze jongeling moet lopen, terwijl die oude afgelezen prachtig moet rijden.

De oude man meende dat zij gelijk had, en liet nu zijn zoon achter opstijgen en kwam drie mannen. Die riepen dat de ezel te hooren van, en dat hij geen medelijden was dat hem niet hadten.

De denkmis! het is toch noodig te interven bevelen te stellen. Nu liet hij den ezel los alleen voortuit loopen, en hij en zijn zoon volgden; maar nu kwam er een groepmaker die seide: zij verdrigen hunne schouders en sparen den ezel, die onnoozelheid!

Molenmakersbedrijf
Molema
V.O.F.

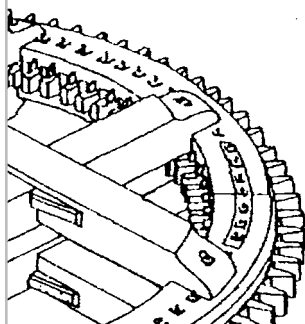

Provincialeweg 4, 9677 TW Heiligerlee

telefoon (0597) 59 16 60

telefax (0597) 59 11 76

mobiel 06 53 22 48 91

DISCUS
UW HUISDIEREN SPECIAALZAAK
Ekkelkamp

- * Tropische vissen, aquariums en benodigdheden
- * Hengelsport en benodigdheden
- * Vogels, vissen en knaagdieren
- * Hondensport, dierbenodigdheden
- * Dierverzorging en -apotheek
- * Paarden- en veevoerders
- * Klompen en laarzen

Fa. Ekkelkamp
Rijksstraatweg 135 Haren
tel. 050-535 02 15

Koning
Molenzeeilen

- Nieuwe zeilen
- Reparaties
- Touwwerk
- Smeermiddelen
- En meer

Sipke Koning
06-44003400

www.koning-molenzeeilen.nl

Naar windmolen

Joerwert

te Feerwerd voor:

- ✓ tarwemeel
- ✓ tarwebloem
- ✓ rijst
- ✓ gort
- ✓ pannenkoekmeel
- ✓ gemengd graan
- ✓ speltmeel, speltpannenkoekmeel, speltbroodmix
- ✓ oergraan: Oberkulmer Rotkorn
- ✓ en andere molenproducten (ook voor zelfbakkers/-sters)

Openingstijden:
vrijdag en zaterdag 13:30 - 17:30

Molenaar Rolf Wassens

☎ 0594 62 15 45

rolfwassens@online.nl

AGENDA

Sommige agendapunten zijn uitgebreider beschreven in de rubriek **ANDER MOLENNIEUWS**. Raadpleeg voor de meest recente gegevens de **agenda** op de startpagina van de website van Het Groninger Molenhuis: www.groningermolenhuis.nl
Openingstijden van de molens staan, voor zover ze bekend zijn, vermeld op de website in de rubriek **GRONINGER MOLENS**; klik bij de gezochte molen op de link **Meer Informatie**.

vrijdag 31 mei	Vrijwilligersavond voorafgaande aan het Groninger Molenweekend 2013
zaterdag 8 en zondag 9 juni	Gastmolen: De Eendracht in Sebaldeburen Groninger Molenweekend 2013 Thema: Daar bij die molen
9 juli	Kopijsluiting voor de Zelfzwichter 2013.3

[RECHTGEZET]

Helaas is er nog een ongerechtigheid blijven zitten in het themanummer Restauratie:
Bladzijde 5: de Windlust in Overschild is een **koren**molen.

► *Vervolg van bladzijde 19*

Daarna zal de molen continue draaien tot de volgende dag 16.00 uur – elk uur staat voor 10 jaar. De molenaars worden bijgestaan door collega-molenaars uit de regio. Daarnaast is er voor kinderen uit de gemeente Oldambt een voorstelling in de molen te zien: ‘De Meester van de zwarte molen’ door Vertellus.

Zaterdag worden er van 12:00 tot 16:00 uur demonstraties gegeven door Onstwedder Gaarv’n en zullen de Oldambtster Poffertjeskraam, de Kruidenij en de weefclub aanwezig zijn. De inwendige mens zal zeker aan zijn trekken kunnen komen op deze gezellige boerenmarkt. Het dweilorkest ‘De Klinkers’ zorgt voor de muzikale omlijsting en Geert Veen probeert als stadsomroeper zoveel mogelijk publiek naar de molen te lokken. De wieken van de molen zullen worden getooid met 4 opvallende zeilen. Deze zeilen zijn door kinderen van vier Winschoter scholen beschilderd met het thema: ‘Molen Edens, 250 jaar jong’. Als Aeolus een ‘goede bui’ heeft, belooft het een prachtig weekend te worden.

Oproep molenaar Oost-Groningen

De redactie ontving een oproep van één van de molenaars van korenmolen Veldkamp

meul’n in Bellingwolde. Dankzij de inspanningen van deze molenaar, die in het dagelijks leven timmerman is, en anderen staat deze molen er prima bij. De molen is weer wit, de balie geverfd en de onderste schoplatten vernieuwd en ook beschikt de molen inmiddels over twee stel nieuwe molendeurtjes naar de stelling en een nieuwe trap tussen maal- en steenzolder. Het noordelijke maalkoppel, al 20 jaar buiten werking, wordt binnenkort weer op zijn plaats gebracht en maalvaardig gemaakt.

De molenaar is ervan overtuigd dat bij regelmatig onderhoud, en hij vermoedt dat er veel timmerlui, schilders, metselaars en dergelijke op de molen actief zijn, renovatie veel minder snel nodig is.

Waarvan akte!

Dankbetuiging

Molenaar Dick Wijchgel, van koren- en pelmolen De Hoop in Garsthuizen, verloor eerder dit jaar zijn echtgenote. Na haar overlijden hebben veel molenaars hun molen in de rouw gezet. Dick is de molenaars daarvoor zeer erkentelijk en wil hen via dit blad bedanken.

Gerda Boersma-Reitsema
op de stelling van De Leeuw
in Oldehove

FOTO: J. OOSTERHUIS, USQUERT

